

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ІСПИТУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО
(ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 НАУКИ ПРО ОСВІТУ**

Київ – 2016

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Гуманітарного інституту

Протокол № 12 від 31.05.2016 р.

Вчений секретар Т.Л.Видайчук

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ІСПИТУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО
(ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 НАУКИ ПРО ОСВІТУ**

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол № 11 від 25 травня 2016 р.

Керівник проектної групи Л.Л. Хоружа

Київ – 2016

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
I. Орієнтовні питання до іспиту.....	5
II. Критерії оцінювання додаткового іспиту.....	8
III. Список рекомендованої літератури.....	9

Пояснювальна записка

Програма додаткового іспиту для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Науки про освіту» складена відповідно до програм підготовки фахівців в галузі знань 01 «Освіта», відповідає вимогам якісної підготовки та атестації здобувачів відповідного рівня вищої освіти.

Головною метою програми додаткового іспиту є визначення рівня осмислення, усвідомлення здобувачем, який не має відповідної педагогічної освіти, але обрав спеціальність «Науки про освіту», основ розвитку педагогічної науки та педагогічної практики, сутності, значення педагогіки, стану готовності до дослідницької діяльності в сфері освіти.

Програма включає сукупність питань із педагогіки, які окреслюють основні педагогічні явища та процеси, визначають термінологічне поле науки.

Здобувач на іспиті має розкрити основний зміст питань білета та додаткових запитань, продемонструвати:

- знання першоджерел, уміння застосовувати їх зміст, основні ідеї під час аналізу педагогічних проблем;
- володіння змістом педагогічних принципів, категорій, уміння оперувати ними;
- здатність виявити суть педагогічної проблеми;
- уміння аргументувати власну позицію щодо вирішення педагогічних завдань;
- спроможність до проведення самостійних наукових досліджень в обраній галузі.

Прийом додаткового іспиту проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти й науки України.

I. Орієнтовні питання до іспиту

Предмет і завдання педагогіки.

Педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Стадії розвитку педагогіки. Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки. Джерела розвитку педагогіки. Педагогіка в системі наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Структура педагогічної науки.

Основні поняття теми: педагогіка, виховання, навчання, освіта, розвиток, народна педагогіка, етнопедагогіка, предмет педагогіки, національне виховання.

Суть процесу навчання. Функції дидактики.

Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи. Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади, функції. Типи і види навчання. Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Основні поняття теми: дидактика, категорії, дидактичні системи, навчання, навчальний процес, викладання, учіння, наукова теорія пізнання, рушійні сили навчального процесу, знання, уміння, навички, логіка навчального процесу, структура процесу учіння, сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення, мотив навчання, оптимізація, інтенсифікація.

Закономірності навчання. Дидактичні принципи і правила.

Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання.

Основні поняття теми: закономірність навчання, об'єктивні закономірності, суб'єктивні закономірності, загальні закономірності, конкретні закономірності, принцип навчання (дидактичний принцип), правило.

Методи і засоби навчання

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання. Вибір методів навчання. Засоби навчання.

Основні поняття теми: метод навчання, прийом навчання, засіб навчання.

Форми організації навчання

Види і типи педагогічних систем. Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Основні поняття теми: форма організації навчання, система навчання, урок, етапи уроку, види навчальної роботи, позаурочна діяльність.

Зміст освіти

Система освіти в Україні, її структура. Принципи освіти в Україні.

Сутність і завдання змісту освіти. Теорії організації змісту освіти. Способи викладу матеріалу. Пріоритетні напрями державної політики у сфері освіти. Нормативні документи змісту освіти: стандарти, навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник. Характеристика, особливості побудови і складання.

Основні поняття теми: система освіти, принципи освіти, теорія формальної освіти, теорія матеріальної освіти, дидактичний утилітаризм, проблемно-комплексна теорія, структуралізм, загальна освіта, політехнічна освіта, професійна освіта, зміст освіти, Державний стандарт, навчальний план, державний компонент, шкільний компонент, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчальний предмет.

Діагностика та контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів

Місце і роль діагностики, аналізу й оцінки знань, умінь та навичок учнів у системі навчального процесу. Суть і основні види контролю успішності учнів. Методи контролю ЗУН учнів. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. Правила і техніка контролю успішності.

Основні поняття теми: діагностика, оцінка, відмітка, функції аналізу й оцінки; попередній контроль, побіжний контроль, повторний контроль, тематичний контроль, періодичний контроль, підсумковий контроль, комплексний контроль, методи контролю, бальна система, компетенція, рівень компетенції, критерії оцінювання, норми оцінок, оцінювальне судження, рейтингова система.

Сутність процесу виховання.

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Основні поняття теми: виховання, процес виховання, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, свідомість, почуття, навичка, звичка, управління процесом виховання, самовиховання, самопереконавання, самонавіювання, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопримус, самоаналіз, перевиховання, виправлення, важковиховувані діти, педагогічно занедбані діти, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці, вихованість.

Закономірності та принципи виховання

Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти.

Основні поняття теми: закономірності виховання, принципи виховання, цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід, принцип системності, послідовності й наступності, єдність педагогічних вимог школи, сім'ї й громадськості, народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізація, демократизація, етнізація.

Напрями виховання

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання:

завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Інтернаціональне виховання. Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Основні поняття теми: розумове виховання, мислення, діалектичне мислення, логічне мислення, абстрактне мислення, узагальнююче мислення, категоріальне мислення, теоретичне мислення, індуктивне мислення, дедуктивне мислення, алгоритмічне мислення, технічне мислення, репродуктивне мислення, продуктивне мислення, системне мислення, науковий світогляд, погляди, переконання, моральне виховання, мораль, моральність, моральна свідомість, моральні переконання, моральні почуття, моральні звички, моральна спрямованість, етика, абсолютно вічні цінності, національні цінності, громадянські цінності, сімейні цінності, національна свідомість, етнічне самоусвідомлення, національно-політичне самоусвідомлення, громадсько-державне самоусвідомлення, менталітет, патріотичне виховання, інтернаціональне виховання, статеве виховання, екологічне трудове виховання, навчальна праця, трудове навчання, суспільно корисна праця, економічне виховання, економічне мислення, потреба, духовність, професійна орієнтація, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація, естетичне виховання, естетична свідомість, естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал, естетика поведінки, фізичне виховання.

Методи виховання

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови використання методів виховання.

Основні поняття теми: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, методи формування свідомості і переконань, методи організації діяльності і формування поведінки, методи стимулювання поведінки і діяльності.

II. Критерії оцінювання додаткового іспиту

Додатковий іспит зі спеціальності 011 «Науки про освіту» для здобувачів третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти здійснюється за принципом накопичувальної системи. Оцінка додаткового випробування складається з балів, отриманих у результаті відповіді на запитання білету. Критерії оцінювання відповідей на питання білету в табл. 1.

Таблиця 1

Загальні критерії оцінювання відповідей на запитань білету

№	Критерії оцінювання	Оцінка (у балах)
1	Відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу з кожного запитання білету, у тому числі ґрунтовні знання першоджерел. Ця оцінка передбачає також вільну орієнтацію здобувача у сучасній освітній проблематиці, системне бачення шляхів розв'язання актуальних проблем освіти. Відповіді на всі питання білета, додаткові запитання характеризуються повнотою, вичерпністю та обґрунтованістю	74-100
2	Здобувач продемонстрував належний рівень володіння знаннями з кожного запитання білету, але відповіді на питання не є повними, вичерпними та аргументованими	50-74
3	Здобувач виявив поверхові, фрагментарні знання, недостатнє володіння понятійним апаратом, відсутність цілісності знань, частково знає основні літературні джерела	25-49
4	Відповідь здобувача свідчить про низький рівень володіння обсягом і змістом понятійного апарату, фрагментарність знань із теорії освіти. Здобувач допускає суттєві помилки в характеристиці освітніх явищ, фактів	1-24

III. Список рекомендованої літератури

1. Березівська Л.Д. Реформування шкільної освіти в Україні у XX ст.: монографія. -К.: Богданова А.М., 2009. - 406 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2-х кн. - К.: Либідь, 2003. -Кн.1- 278 с; -Кн.2. - 342 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 566с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Дубасенюк О. А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи / О. А. Дубасенюк // Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура : матеріали всеукр. конф. – К. : ІОД НАПН України. – 2011. – С. 135–142
6. Духовність особистості в системі мистецької освіти: зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О.М. Олексюк / Київський ун-т ім. Б. Грінченка – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 192 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед.. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. - Юрінком Інтер, 2008. - 1040 с.
8. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для пед. вузов по спец. "Педагогика и психология" / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов. – 2-е изд., стереотип. – М. : Академия, 2005.-208 с.
9. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник для студентів вищих навч. закладів. -2-е вид. - К.: “Освіта України”, 2009. - 528 с.
10. Закон України "Про вищу освіту" // Голос України. – 2014. –6 серпня. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-vii>
11. Закон України "Про освіту" (зі змінами 2015 року). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
12. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : підручник / І. Дичківська. - 3-тє вид., випр. - Київ : Академвидав, 2015. - 302 с.
13. Локшина О.І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (др.. пол.. XX- поч.. XXI ст.): монографія. -К.: Богданова А.М., 2009. - 404 с.
14. Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч.посіб. – К.: Вікар, 2003. – 335 с.
15. Педагогіка: особисто-розвивальні аспекти [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Г. Кучерявий. - Київ : Слово, 2014. - 436 с.
16. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко – К.: Знання-Прес, 2011. – 700 с.
17. Савченко О.Я. Зміст шкільної освіти на рубежі століть // Шлях освіти. – 2000.-№3.-С.2-6.
18. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. - К.: А.П.Н., 2003. - 68 с.
19. Хуторской А.В. Современная дидактика. Учебник для вузов. – СП., 2011. – 544 с.